

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE

JULIANE KOKOTT,

predstavljeni 18. decembra 2008¹

I – Uvod

II – Pravni okvir

2. Člen 25 Bruseljske konvencije se glasi:

1. Ta postopek se nanaša na razlago člena 27, točka 1, Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija)². Predmet postopka v glavni stvari je priznanje angleške sodbne, ki je bila izdana, potem ko je bil toženec zaradi nespoštovanja odredbe sodišča izključen iz postopka. Ta zadeva odpira Sodišču možnost, da dalje razvije načela o postopkovnem javnem redu, ki jih je oblikovalo zlasti v zadevi Krombach³.

„Za namene te konvencije pomeni ‚sodna odločba‘ vsako odločbo, ki jo izda sodišče države pogodbenice, ne glede na njeno poimenovanje, vključno s sklepom, odredbo, odločbo ali sklepom o izvršbi, kakor tudi odločitvijo o stroških, ki jo izda sodni uradnik.“

1 – Jezik izvirnika: nemščina.

2 – Konvencija z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32), kot je bila spremenjena s Konvencijami z dne 9. oktobra 1978 zaradi pristopa Kraljevine Danske, Irske in Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska (UL L 304, str. 1 in – spremenjeno besedilo – str. 77); s Konvencijo z dne 25. oktobra 1982 zaradi pristopa Helenske republike (UL L 388, str. 1); s Konvencijo z dne 26. maja 1989 zaradi pristopa Kraljevine Španije in Republike Portugalske (UL L 285, str. 1) ter s Konvencijo z dne 29. novembra 1996 zaradi pristopa Republike Avstrije, Republike Finske in Kraljevine Švedske (UL 1997, C 15, str. 1). Glej tudi konsolidirano različico z dne 26. januarja 1998 (UL C 27, str. 1).

3 – Sodba z dne 28. marca 2000 (C-7/98, Recueil, str. I-1935).

3. Člen 27, točka 1, Bruseljske konvencije določa, da se sodna odločba ne prizna „če je priznanje v nasprotju z javnim redom v državi, v kateri se zahteva priznanje“.

III – Dejansko stanje, predlog za sprejetje predhodne odločbe in postopek pred Sodiščem

4. V postopku v glavni stvari gre za priznanje in izvršitev angleške sodbje v Italiji, ki sta jo Daimler Chrysler Canada Inc. (v nadaljevanju: družba Daimler Chrysler) in CIBC Mellon Trust Company (v nadaljevanju: družba CIBC) dosegli proti Marcu Gambazziju.

5. Predmet angleškega postopka v glavni stvari je bil odškodninski zahtevek družb Daimler Chrysler in CIBC proti M. Gambazziju, švicarskemu državljanu z bivališčem v Luganu.

6. Na podlagi navedb v predložitveni odločbi in trditev strank je angleški postopek v veliki meri potekal, kot je predstavljeno v nadaljevanju.

7. Pred začetkom postopka v glavni stvari je angleško sodišče na predlog družb Daimler Chrysler in CIBC proti M. Gambazziju julija 1996 izdalo začasno odredbo o prepovedi

razpolaganja (freezing order, ki se imenuje tudi Mareva injunction⁴). S to odredbo mu je bilo prepovedano razpolagati s svojim premoženjem zaradi zavarovanja izvršitve kasnejše sodbje.

8. Na predlog družb Daimler Chrysler in CIBC je 26. februarja 1997 angleško sodišče izdalo spremenjeno različico odredbe o prepovedi razpolaganja, ki je bila dopolnjena z odredbami, s katerimi je bil M. Gambazzi zavezan, da razkrije podatke o svojem premoženju in predloži določene dokumente, ki se nanašajo tudi na postopek v glavni stvari (disclosure orders).

9. M. Gambazzi ni izpolnil obveznosti iz disclosure orders ali pa jih vsekakor ni izpolnil v celoti. Nato je angleško sodišče na predlog družb Daimler Chrysler in CIBC izdalo opozorilno odredbo (unless order). V njej je bilo M. Gambazzi obveščen, da se njegove obrambne navedbe v postopku v glavni stvari ne bodo upoštevale in da mu bo prepovedana nadaljnja udeležba v postopku, če do določenega roka ne izpolni obveznosti razkritja zahtevanih podatkov.

4 – Procesni institut, ki ga je razvila sodna praksa, je sedaj kodificiran v Rule 25.1(1), točka f, Civil Procedure Rules 1998: „The court may grant the following interim remedies [...] (f) an order (referred to as a ‘freezing injunction’ (GL)) – (i) restraining a party from removing from the jurisdiction assets located there; or (ii) restraining a party from dealing with any assets whether located within the jurisdiction or not.”

10. Zoper odredbo o prepovedi razpolaganja, odredbe za razkritje dokumentacije in tudi opozorilno odredbo je M. Gambazzi brez uspeha vložil različna pravna sredstva.

11. Tudi po ponovljeni opozorilni odredbi ni v celoti in v določenem roku izpolnil obveznosti, ki so mu bile naložene. Angleško sodišče je to obravnavalo kot „contempt of Court“ in ga – kakor je bil obveščen v opozorilni odredbi – izključilo iz postopka (debarment).

12. V glavni stvari je bil nato M. Gambazzi obravnavan kot toženec, ki ni podal odgovora na tožbo. High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, ga je z zamudno sodbo (default judgment) z dne 10. decembra 1998, ki je bila dopolnjena s sklepom z dne 17. marca 1999, obsodilo, da mora družbama Daimler Chrysler in CIBC plačati vtoževano terjatev v znesku 169.752.058 in 71.595.530 CAD in še dodatnih 129.974.770 USD.

13. Družbi Daimler Chrysler in CIBC želita, da bi se ta sodba izvršila v Italiji. S sklepom z dne 17. decembra 2004 je Corte d'Appello di Milano (pritožbeno sodišče v Milanu) razglasilo, da sta angleška sodba in sklep, s katerim je bilo M. Gambazziju naloženo plačilo, izvršljiva. Zoper ta sklep je M. Gambazzi vložil ugovor.

14. Corte d'Appello di Milano, ki obravnava ta ugovor, je s sklepom z dne 27. junija 2007 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali lahko sodišče v državi, v kateri se zahteva priznanje za izvršitev, na podlagi klavzule javnega reda iz člena 27, točka 1, Bruseljske konvencije upošteva dejstvo, da je sodišče v državi, ki je izdalo odločbo, stranki v postopku, v katerem ni uspela, po sprejetju sklepa o izključitvi (debarment), v zgoraj navedenih okoliščinah, ni dopustilo nobene možnosti za obrambo,

oziroma ali razlaga navedene določbe v zvezi z načeli iz člena 26 in naslednjih Konvencije o vzajemnem priznanju in izvrševanju sodnih odločb v Skupnosti nacionalnemu sodišču onemogoča, da bi lahko ugotovilo, da je potek pravnega postopka, v katerem stranka ni imela možnosti izvrševati pravic obrambe v skladu s sklepom o izključitvi, ki ga je izdalo sodišče, ker ta stranka ni izvršila njegove odredbe, v nasprotju z javnim redom v smislu člena 27, točka 1?“

15. V postopku pred Sodiščem so stališča pisno in ustno predstavile stranke postopka v glavni stvari, grška in italijanska vlada, vlada

Združenega kraljestva in Komisija Evropskih skupnosti.

18. Najprej je treba sploh razjasniti predhodno vprašanje, ali gre pri sporni sodbi angleškega sodišča sploh za sodno odločbo, za katero se uporablja Bruseljska konvencija. Če ta namreč ne bi bila odločba v smislu člena 25 Konvencije, ki jo je v skladu s členom 26 Konvencije načeloma treba priznati, se vprašanje izjemne zavrnitve priznanja v skladu s členom 27 sploh ne bi postavilo.

IV – Presoja

16. Obe vprašanji za predhodno odločanje se lahko preuči skupaj. Oblikujeta različne vidike vprašanja, ali ob sklicevanju na javni red sodišče države, v kateri se zahteva priznanje, lahko zavrne priznanje civilne sodbe, ki je bila izdana po izključitvi toženca zaradi nespoštovanja odredbe sodišča. Zato je treba v nadaljevanju analizirati predpostavke člena 27, točka 1, Bruseljske konvencije.

19. Predložitveno sodišče sicer ni izrecno vprašalo po razlagi člena 25 Konvencije, vendar je v okviru člena 234 ES Sodišče pristojno, da predložitvenemu sodišču da koristen odgovor.⁶ H koristnemu odgovoru pa v konkretnem primeru spada tudi razjasnitev tega predhodnega vprašanja.

A – Sodna odločba v smislu člena 25 Bruseljske konvencije

17. V tej zadevi je upošteveno ureditev po Bruseljski konvenciji medtem nadomestila Uredba Sveta št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah.⁵ Vseeno pa ostanejo predmetna izvajanja pomembna tudi za sedaj veljavni pravni položaj, saj člen 27, točka 1, Bruseljske konvencije vsebinsko ustreza določbi, ki ga je nadomestila, to je členu 34, točka 1, Uredbe št. 44/2001.

20. V skladu s členom 25 Konvencije se pod pojmom sodne odločbe razume vsako odločbo, ki jo izda sodišče države članice, ne

⁵ – UL L 12, str. 1.

⁶ – Primerjaj med drugimi sodbe z dne 28. novembra 2000 v zadevi Roquette Frères (C-88/99, Recueil, str. I-10465, točka 18); z dne 20. maja 2003 v zadevi Ravil (C-469/00, Recueil, str. I-5053, točka 27); z dne 4. maja 2006 v zadevi Haug (C-286/05, ZOdl, str. I-4121, točka 17); z dne 4. oktobra 2007 v zadevi Rampion in Godard (C-429/05, ZOdl., str. I-8017, točka 27) ter z dne 13. marca 2008 v zadevi Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening (od C-383/06 do C-385/06, ZOdl., str. I-1561, točka 42).

glede na njeno poimenovanje, vključno s sklepom, z odredbo, odločbo ali s sklepom o izvršbi, kakor tudi odločitev o stroških, ki jo izda sodni uradnik.

21. M. Gambazzi meni, da angleška sodba že samo zaradi tega ni sodna odločba v tem smislu, ker zaradi prisilnega odvzema možnosti odgovora na sodbo ta ni bila izdana v kontradiktornem postopku.

22. Ta ugovor ni utemeljen. Sodišče je sicer v zvezi z začasnimi odredbami ugotovilo, da člen 25 Konvencije zahteva kontradiktorni postopek. Vendar je po mnenju Sodišča dovolj, da je postopek pred odločbo oblikovan kontradiktorno in da načeloma predvideva izdajo kontradiktorne odločbe.⁷ Če je bila odločba izdana v kontradiktornem postopku, se zanjo uporablja člen 25 Konvencije, čeprav postopek v konkretnem primeru, na primer na podlagi dejstva, da stranka ni podala odgovora na tožbo, ostane le enostranski. Dejanski potek postopka ne vpliva na kontradiktorno naravo postopka.

23. Torej so zamudne sodbe nedvomno sodne odločbe v smislu člena 25 Konvencije, ker so izdane v postopku, ki je načeloma oblikovan kot kontradiktorni postopek. Med drugim iz posebne ureditve člena 27, točka 2, ki predvideva posebni razlog za zavrnitev priznanja zamudnih sodb, izhaja, da Bruseljska konvencija obravnava zamudne sodbe kot sodne odločbe v smislu člena 25.

24. Odločba angleškega sodišča, ki je predmet spora, je bila izdana kot zamudna sodba v civilnem postopku, ki je načeloma oblikovan kontradiktorno. V tem smislu izpolnjuje predpostavke člena 25 Konvencije. Čeprav gre v obravnavani zadevi za netipičen primer sodno zapovedanega izostanka, to ne vodi do spremembe opredelitve, ker se s tem ne spremeni načelna kontradiktorna narava postopka. Dejstvo, da gre v obravnavani zadevi za prisilni izostanek, je lahko upoštevno le v okviru člena 27, točka 1.

25. Opredelitev sporne sodbe kot sodne odločbe v smislu člena 25 Konvencije bi lahko bila vprašljiva še iz drugega razloga.

⁷ – Sodba z dne 21. maja 1980 v zadevi Denilauler (125/79, Recueil, str. 1553, točka 13).

V teoriji se najdejo tudi mnenja, ki na to vprašanje v primeru angleške zamudne sodbe (default judgement) na splošno odgovorijo nikalno.⁸ Opozarjajo, da pri zamudni sodbi sodnik pred izdajo sodbe sploh ne preizkusi sklepčnosti tožbe. Da se sploh lahko govori o sodni odločbi v smislu člena 25, pa je preizkus sklepčnosti s strani sodišča potreben. To je utemeljeno s sodno prakso Sodišča v zadevi Solo Kleinmotoren⁹.

ljenost navedb tožnika, ima značaj sodne odločbe. Dejstvo, da vsebino sodne odločbe kot posledico izostanka določa tožbeni zahtevek tožnika, še ne pomeni, da bi bila zamudna sodba samo zapis volje stranke. Nasprotno, vsebina sodne odločbe je odvisna od volje sodišča, saj čeprav morda obstajajo predpostavke za zamudno odločbo, ne preizkuša sklepčnosti tožbe, ampak pri preizkusu teh predpostavk vendarle samo odloča o tem, ali bo tožnikovemu zahtevku ugodilo na ta način.

26. Po mojem mnenju odločba Solo Kleinmotoren vendarle ne zahteva tega sklepa. Sodišče v tej zadevi kot domneve za obstoj sodne odločbe v smislu Konvencije določi, da mora odločbo izdati sodni organ države pogodbenice, „ki na podlagi svojega pooblastila sam odloči o spornih točkah, ki obstajajo med strankami“.¹⁰ Poravnava, ki jo sodišče samo da na zapisnik, te zahteve ne izpolnjuje, ker je v bistvu pogodbene narave ter tako odvisna od volje strank in ne sodišča.

27. Zamudna sodba, ki jo sodišče izda v stvari, ne da bi preizkusilo materialnopravno uteme-

28. Poleg tega je že glede na besedilo člena 25 Konvencije treba izhajati iz širokega razumevanja pojma sodne odločbe. Ta namreč pod tem pojmom obravnava „vsako odločbo, ki jo izda sodišče države članice, ne glede na njeno poimenovanje [...]“ Iz tega jasno izhaja, da člen 25 daje manj pomena formalnemu vidiku sodne odločbe, kot na primer njenemu poimenovanju ali načinu sprejetja, temveč bolj upošteva njene materialne učinke. Za vprašanje priznanja in izvršitve v skladu s Konvencijo je pomen neobstoja preizkusa sklepčnosti sistematično prepričljiveje upoštevati šele v okviru preizkusa izjemne zavrnitve priznanja v skladu s členom 27.

8 – Glej Patrick Wautelet, v: Ulrich Magnus/Peter Mankowski, *Brussels I Regulation*, München 2007, člen 32, točka 8, s sklicevanjem na delo Gillesa Cunibertija, *Commentaire sur la décision de la Cour de Cassation du 17 novembre 1999*, *Rev. crit. dr. internat. privé* 1989 (2000), str. 786, 788 in nasl., o nasprotnem stališču glej Alexander Layton/Hugh Mercer (urednika), *European Civil Practice*, London, 2. izdaja, 2004, 1. zvezek, točka 25.005.

9 – Sodba z dne 2. junija 1994 v zadevi Solo Kleinmotoren (C-414/92, Recueil, str. I-2237).

10 – V opombi 9 navedena sodba Solo Kleinmotoren, točka 17.

29. Ob upoštevanju tega ozadja je zamudna sodba, ki je bila izdana brez preizkusa sklepčnosti, sodna odločba v smislu člena 25 Konvencije, saj ima enake materialne učinke, kot jih ima na splošno sodba: je akt, ki lahko postane pravno močen in izvršljiv.

30. Sporna sodba je torej sodna odločba v smislu člena 25 Bruseljske konvencije.

B – Javni red, člen 27, točka 1, Bruseljske konvencije

1. Razlaga člena 27, točka 1, Bruseljske konvencije

31. Člen 27, točka 1, Konvencije določa, da se sodna odločba ne prizna, če je priznanje v nasprotju z javnim redom v državi, v kateri se zahteva priznanje.

32. Sodišče je v več odločbah predstavilo načela razlage zadržka javnega reda na podlagi člena 27, točka 1, Bruseljske konvencije.

33. Pri razlagi Sodišče upošteva najprej smisel in namen Konvencije. Konvencija naj s preprostim in hitrim postopkom izvršitve vzpostavi, kolikor je mogoče, prosti pretok sodb.¹¹ Člen 27 je zaradi tega treba razlagati ozko, ker pomeni oviro za izpeljavo enega od temeljnih ciljev Konvencije.¹² Zlasti določilo o javnem redu iz člena 27, točka 1, Konvencije se lahko uporablja samo izjemoma.¹³

34. Sodišče je v zvezi s tem pojasnilo, da čeprav lahko države pogodbenice na podlagi pogojev iz člena 27, točka 1, Konvencije načeloma prosto določajo, kaj v skladu z nacionalnim pojmovanjem zahteva javni red, pa se za opredelitev obsega tega pojma uporablja razlaga Konvencije.¹⁴ Čeprav ni naloga Sodišča, da opredeli vsebino javnega reda v državi pogodbenici, pa mora kljub temu preveriti meje, znotraj katerih lahko sodišče države pogodbenice uporabi ta pojem, da lahko zavrne priznanje sodne odločbe, ki jo je izdalo sodišče druge države pogodbenice.¹⁵

11 – Primerjaj med drugimi v opombi 9 navedeno sodbo Solo Kleinmotoren, točka 20, sodbo z dne 29. aprila 1999 v zadevi Coursier (C-267/97, Recueil, str. I-2543, točka 25) in v opombi 3 navedeno sodbo Krombach, točka 19.

12 – V opombi 9 navedena sodba Solo Kleinmotoren, točka 20, v opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 21, in sodba z dne 11. maja 2000 v zadevi Renault (C-38/98, Recueil, str. I-2973, točka 26).

13 – Primerjaj sodbi z dne 4. februarja 1988 v zadevi Hoffmann (145/86, Recueil, str. 645, točka 21) in z dne 10. oktobra 1996 v zadevi Hendrikman in Feyen (C-78/95, Recueil, str. 4943, točka 23) ter v opombi 3 navedeno sodbo Krombach, točka 21, in v opombi 12 navedeno sodbo Renault, točka 26.

14 – V opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 22, in v opombi 12 navedena sodba Renault, točka 27.

15 – V opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 23, in v opombi 12 navedena sodba Renault, točka 28.

35. Prvo mejo določata člena 29 in 34(3) Konvencije, po katerih se priznanje in izvršitev tuje sodne odločbe ne sme zavrniti že samo zaradi tega, ker predpisi, ki jih je uporabilo sodišče države izvora, odstopajo od tistih, ki bi jih uporabilo sodišče države, v kateri se zahteva izvršitev, če bi odločalo o sporu. Prav tako sodišče države, v kateri se zahteva izvršitev, ne sme preverjati, ali je sodišče države izvora zadevo pravno in dejansko razsodilo brez napak.

ali očitno kršitev pravice, ki je v tem pravnem redu priznana kot temeljna.¹⁷

36. Sodišče je sklicevanje na zadržek javnega reda in s tem povezano mejo določilo tako, da je uporaba zadržka upravičena le takrat, ko bi bil s priznanjem ali z izvršitvijo sodne odločbe nesprejemljivo kršen pravni red države, v kateri se zahteva priznanje, ker bi ta odločba posegala v eno od temeljnih načel.¹⁶

38. Iz sodbe Sodišča v zadevi Krombach končno izhaja tudi, da meje, znotraj katerih se lahko sodišče države, v kateri se zahteva izvršitev, sklicuje na javni red, niso prekoračene, če gre za očitno kršitev temeljnih pravic Skupnosti.¹⁸

39. V skladu z ustaljeno sodno prakso so temeljne pravice del splošnih pravnih načel, katerih spoštovanje zagotavlja Sodišče. V ta namen se Sodišče zgleduje po ustavnih tradicijah, ki so skupne državam članicam, in podatkih iz mednarodnih pogodb o varstvu človekovih pravic, pri katerih so države članice sodelovale ali h katerim so pristopile. Pri tem ima poseben pomen Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in

37. Da se zagotovi spoštovanje prepovedi preverjanja tuje sodne odločbe glede vsebine, mora poseg pomeniti očitno kršitev pravnega pravila, ki se v pravnem redu države, v kateri se zahteva priznanje, šteje za bistveno

17 – V opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 37, in v opombi 12 navedena sodba Renault, točka 30. Zahteva po očitnosti kršitve je vnesena tudi v besedilo Uredbe št. 44/2001 (navedene v opombi 5), katere člen 34, točka 1, določa, da „se sodna odločba ne prizna, če bi bilo njeno priznanje v očitnem nasprotju z javnim redom (ordre public) v državi članici, v kateri se zahteva priznanje“. Primerjaj glede razlage člena 26 Uredbe Sveta (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti (UL L 160, str. 1) tudi sodbo z dne 2. maja 2006 v zadevi Eurofood IFSC (C-341/04, ZOdl., str. I-3813, točka 63).

16 – V opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 37, in v opombi 12 navedena sodba Renault, točka 30.

18 – V opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 40, glej tudi v opombi 17 navedeno sodbo Eurofood, točka 65 in nasl.

temeljnih svoboščin (EKČP), ki je bila podpisana 4. novembra 1950 v Rimu.¹⁹

40. Ker temeljne pravice tako spadajo k splošnim pravnim načelom prava Skupnosti, je sodišče upravičeno, da zavrne priznanje sodbe, ki je bila izdana ob očitni kršitvi temeljnih pravic.

41. Pravica do poštenega sojenja, kakor izhaja med drugim iz člena 6(1), prvi stavek, EKČP in jo je potrdil člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, razglasene 7. decembra 2000 v Nici²⁰, je temeljna pravica, ki spada k splošnim pravnim načelom prava Skupnosti²¹.

42. Posebej ob upoštevanju postopkovnega javnega reda je Sodišče v zadevi Krombach ugotovilo, da je uporaba določila o javnem redu mogoča izjemoma, in sicer če jamstva, ki jih določata zakonodaja države izvora in Konvencija, niso zadostovala, da bi ponujala varstvo osebi, ki se brani pred očitno kršitvijo svoje pravice do obrambe pred sodiščem izvora, kot jo priznava EKČP.²²

43. Ni pa še izčrpno razjasnjeno, ali so sodišča ne samo upravičena, ampak tudi dolžna zavrni izvršitev tuje sodbe, ki očitno krši temeljne pravice.²³ Obstoj take dolžnosti potrjuje dejstvo, da v skladu z ustaljeno sodno prakso temeljne pravice Skupnosti vežejo nacionalna sodišča, če nacionalna okoliščina, ki je predmet postopka v glavni stvari, spada na področje uporabe prava Skupnosti.²⁴

44. V nasprotju z Uredbo št. 44/2001 bi se lahko pri Bruseljski konvenciji postavilo še

19 – Primerjaj sodbo z dne 12. novembra 1969 v zadevi Stauder (29/69, Recueil, str. 419, točka 7); z dne 6. marca 2001 v zadevi Connolly proti Komisiji (C-274/99 P, Recueil, str. I-1611, točka 37); z dne 14. decembra 2006 v zadevi ASML (C-283/05, ZOdl., str. I-12041, točka 26); z dne 26. junija 2007 v zadevi Ordre des barreaux francophones et germanophone in drugi (C-305/05, ZOdl., str. I-5305, točka 29) ter z dne 3. septembra 2008 v zadevi Kadi proti Svetu in Komisiji (C-402/05 P, ZOdl., str. I-6351, točka 283).

20 – UL C 364, str. 1. Z dopolnitvami je bila prevzeta v proklamaciji z dne 12. decembra 2007 (UL C 303, str. 1). Ta sicer še nima zavezujočega učinka, ki bi se ga dalo primerjati s primarnim pravom, vendar pa kot spoznavni pravni vir obvešča o Skupnostno zagotovljenih temeljnih pravicah; glede tega primerjaj sodbo z dne 27. junija 2006 v zadevi Parlament proti Svetu (imenovana „Združitev družine“, C-540/03, ZOdl., str. I-5769, točka 38) in točko 108 mojih sklepnih predlogov z dne 8. septembra 2005 v isti zadevi, poleg tega še sodbo z dne 13. marca 2007 v zadevi Unibet (C-432/05, ZOdl., str. I-2271, točka 37) in v opombi 19 navedeno sodbo Kadi, točka 335.

21 – Sodbi z dne 17. decembra 1998 v zadevi Baustahlgewerbe proti Komisiji (C-185/95 P, Recueil, str. I-8417, točka 20 in nasl.) ter z dne 11. januarja 2000 v zadevi Nizozemska in van der Wal proti Komisiji (C-174/98 P in C-189/98 P, Recueil, str. I-1, točka 17), v opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 26, in v opombi 19 navedena sodba Ordre des barreaux francophones et germanophone in drugi, točka 29, ter sodba z dne 1. julija 2008 v zadevi Chronopost proti UFXE in drugim (C-341/06 P in C-342/06, ZOdl., str. I-4777, točka 44).

22 – V opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 44; primerjaj v kontekstu Uredbe o postopkih v primeru insolventnosti tudi v opombi 17 navedeno sodbo Eurofood.

23 – Glede tega glej tudi moje sklepne predloge z današnjega dne v zadevi Apostolidis (C-420/07, še nerešena zadeva pred Sodiščem, točka 108).

24 – Primerjaj sodbe z dne 25. novembra 1986 v zadevi Klensch in drugi (201/85 in 202/85, Recueil, str. 3477, točke od 8 do 10); z dne 13. julija 1989 v zadevi Wachauf (5/88, Recueil, str. 2609, točka 19); z dne 18. junija 1991 v zadevi ERT (C-260/89, Recueil, str. I-2925, točka 42 in nasl.); z dne 12. junija 2003 v zadevi Schmidberger (C-112/00, Recueil, str. I-5659, točka 75) in z dne 11. julija 2006 v zadevi Chacón Navas (C-13/05, ZOdl., str. I-6467, točka 56). Primerjaj v tem smislu med drugim E. Jayme/C. Kohler, *Europäisches Kollisionsrecht 2000: Interlokales Privatrecht oder universelles Gemeinschaftsrecht?*, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts – IPRax*, 2000, str. 454, 460.

dodatno vprašanje, ali gre tu za pravo Skupnosti v smislu te sodne prakse. To potrjuje nazadnje dejstvo, da je bila Konvencija sklenjena na podlagi člena 220 Pogodbe ES (sedaj člen 293 ES).

se toženec ni odzval odredbi sodišča o zaslišanju. Če bi se toženec odzval odredbi o zaslišanju, bi mu grozilo prijetje zaradi storitve kaznivenga dejanja. Dejansko stanje je bilo v zadevi Krombach dejansko in pravno jasno. Toženec ni bil zaslišan, sploh ni imel nobene možnosti braniti se in ni imel na razpolago pravnih sredstev.

2. Vmesni sklep

45. V okviru vmesnega sklepa lahko tako ugotovimo: predložitveno sodišče s lahko sklicevanjem na javni red zavrne priznanje in izvršitev, če je v postopku pred sodiščem države izvora prišlo do očitne kršitve temeljne pravice do poštenega sojenja.

3. Uporaba v obravnavani zadevi

46. V zadevi Krombach je Sodišče ugotovilo, da se je v postopku pred sodiščem države izvora očitno kršila temeljna pravica do poštenega postopka.²⁵ V tej zadevi je šlo za premoženjskopravni adhezijski postopek v okviru kazenskega postopka. Sodišče je tožencu zavrnilo obrambo z odvetnikom, ker

47. V nasprotju s tem pa je za postopek pred sodiščem države izvora v tej zadevi značilna precejšnja zapletenost. Toženec se je v različnih stopnjah postopka večkrat izjavil, na voljo so mu bila, kot je razvidno, različna pravna sredstva. Poleg tega se zdi, da so bili različni predlogi v postopkih za izdajo začasnih odredb (freezing order, disclosure order, unless order) tesno prepleteni s postopkom v glavni stvari in s tem z izdano zamudno sodbo (default judgement). Njihov namen je bil v bistvu, da pri tožnikovem uspehu omogočijo izvršitev sodbe. Zaradi tega bi bilo pri preučitvi javnega reda preozko gledati izolirano le na zamudno sodbo, ne da bi se upoštevalo tudi predhodne korake postopka. Postopek je treba upoštevati kot celoto²⁶ in vprašanje presoditi na podlagi vseh okoliščin²⁷.

25 – V opombi 3 navedena sodba Krombach, točka 40.

26 – Pri preučitvi člena 6(1) EKČP tudi Evropsko sodišče za človekove pravice upošteva postopek kot celoto, primerjaj npr. sodbo ESČP z dne 18. marca 1997 v zadevi Mantovanelli proti Franciji (Recueil des arrêts et décisions 1997-II, § 34).

27 – Primerjaj v opombi 17 navedeno sodbo Eurofood, točka 68.

48. Vsekakor pa odločilne podrobnosti postopka pred sodiščem države izvora v predlogu za sprejetje predhodne odločbe niso dovolj pojasnjene. Tako na primer predmet in obseg opravljenih narokov nista popolnoma razjasnjena. Zlasti ni jasno, ali se je M. Gambazzi izjavil tudi glede zahtevka v glavni stvari. Prav tako ni navedeno, ali je sodišče preizkusilo sklepčnost tožbenega zahtevka v glavni stvari pred izdajo odredbe o prepovedi razpolaganja in ali je v nadaljnjih stopnjah postopka, zlasti pred izdajo sodbe v glavni stvari, bil ta preizkus ponovljen. Zato bo moralo predložitevno sodišče razjasniti dejansko stanje in na koncu odločiti, ali je prišlo do očitne kršitve temeljne pravice do poštenega sojenja.

49. Sodišče pa lahko vseeno predložitvenemu sodišču nakaže nekaj načel in meril, ki jih bo to moralo upoštevati pri svojem preizkusu. Preden preidem k tej točki, je treba najprej analizirati še en ugovor strank postopka v glavni stvari.

a) Pomen sodne prakse o Luganski konvenciji

50. Stranke postopka v glavni stvari so se v postopku pred Sodiščem sklicevale na

sodbo Schweizerische Bundesgerichtshof.²⁸ Predmet te sodbe je bilo vprašanje priznanja in izvršitve iste angleške sodbe v Švici.

51. M. Gambazzi je v pisnem postopku opozoril, naj Sodišče upošteva, da je bila v tej odločbi angleška sodba obravnavana, kot da nasprotuje javnemu redu v smislu člena 27, točka 1, Luganske konvencije o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah,²⁹ ki je bila 16. septembra 1988 podpisana v Luganu.

52. Družbi Daimler Chrysler in CIBS se sklicujeta na isto sodbo ter trdita, da sta Sodišče in predložitevno sodišče vezana na dejstvo, da Schweizerische Bundesgerichtshof angleške sodbe zaradi izključitve iz postopka ni obravnavalo, kot da nasprotuje javnemu redu.

53. Luganska konvencija je oblikovala ureditev, ki z nekaj izjemami ustreza ureditvi iz Bruselske konvencije.³⁰ Člen 27, točka 1, Luganske konvencije vsebuje besedno enak

28 – Sodba švicarskega zveznega sodišča z dne 9. novembra 2004 v zadevi X. in Y. proti A. (4P.82/2004), objavljena na spletni strani švicarskega zveznega sodišča <http://www.bger.ch/index/jurisdiction/jurisdiction-inherit-template/jurisdiction-recht/jurisdiction-recht-urteile2000.htm> v italijanskem jeziku, zadnji vpogled 5. novembra 2008.

29 – UL L 319, str. 9, v nadaljevanju: Luganska konvencija.

30 – Mnenje 1/03 z dne 7. februarja 2006 (ZOdL, str. I-1145, točka 18).

zadržek javnega reda, kot je izražen v členu 27, točka 1, Bruseljske konvencije.

uvedel mehanizem izmenjave informacij o sodnih odločbah, izdanih z uporabo te konvencije, države članice Evropske unije in države, ki niso njene članice, pa so podpisale izjave, da bodo zagotovile čim enotnejšo razlago navedene konvencije in določb, ki so enake določbam Bruseljske konvencije.³²

54. V omenjeni odločbi je Schweizerische Bundesgerichtshof sicer prišlo do sklepa, da priznanje in izvršitev angleške sodbje nasprotuje javnemu redu. Vendar se je pri tem oprlo na drug razlog, kot je ta, na podlagi katerega predložitveno sodišče sprašuje Sodišče. Švicarsko zvezno sodišče navaja, da izključitev M. Gambazzija iz angleškega postopka (debarment) ne krši švicarskega javnega reda. Kršitev javnega reda vidi v drugem vidiku postopka, do katerega je prišlo pred izključitvijo iz postopka. Po tem, ko je M. Gambazzi zamenjal odvetnike, naj mu njegovi nekdanji odvetniki ne bi dovolili vpogleda v odvetniški spis vse do plačila odvetniške nagrade, tudi angleško sodišče ni dovolilo vpogleda v spis postopka, da ne bi izničilo pridržne pravice odvetnikov.

55. Vprašljivo je, kakšna bi bila uspeh in pomen sodbje Schweizerische Bundesgerichtshof za ta postopek predhodnega odločanja. Sodišče ni pristojno za razlago Luganske konvencije.³¹ Kljub temu je Protokol št. 2 o enotni razlagi Konvencije

56. V eni izmed teh izjav so zastopniki vlad držav članic Evropske skupnosti „menili, da bi Sodišče Evropskih skupnosti pri razlagi Bruseljske konvencije moralo ustrezno upoštevati načela, ki izvirajo iz sodne prakse o Luganski konvenciji“³³.

57. Iz te izjave se vsekakor ne da sklepati, da obstaja formalna vezanost Sodišča na posamične odločbe o Luganski konvenciji. Ne nazadnje se že v besedilu govori le o tem, naj sodišče „ustrezno upošteva načela“, ki izhajajo iz sodne prakse. V okviru pridržka javnega reda to pomeni, da sprejme v vednost ter ustrezno upošteva načela določitve in meja

32 – V opombi 30 navedeno mnenje 1/03, točka 19.

33 – Konvenciji je priložena še dodatna izjava, ki vsebuje zrcalno obveznost sodišč držav članic Evropskega združenja za prosto trgovino.

31 – V opombi 30 navedeno mnenje 1/03, točka 19.

nacionalnega javnega reda. Veliko zgoraj navedenih meril, ki se upoštevajo pri določanju kršitve javnega reda, je tudi v odločbi Schweizerische Bundesgerichtshof.

poštenega sojenja.³⁵ Vsebuje pravico zadostno se izjaviti o vseh pomembnih dejstvih in pravnih vprašanjih ter ponuditi dokaze.

58. Sodišče in predložitveno sodišče pa vendar ne moreta biti vezani na konkretno presojo kršitve javnega reda, ki jo je opravilo neko drugo sodišče države pogodbenice Luganske konvencije. To izhaja nazadnje tudi iz tega, da gre pri javnem redu člena 27, točka 1, Bruseljske konvencije, kakor je poudarilo Sodišče, za vsakokrat *nacionalni* javni red. Tega pa mora, kot pravilno poudarja italijanska vlada, vsako nacionalno sodišče presoditi samostojno. Upoštevati je treba le splošna načela, ki jih sodišča držav pogodbenic razvijajo pri razlagi javnega reda v okviru Luganske konvencije, ne pa posamičnih opredelitev določenega dejanskega stanja kot v skladu oziroma v nasprotju z javnim redom.

b) Temeljna pravica do poštenega sojenja

59. Temeljna pravica do poštenega sojenja zahteva, da prizadeta oseba lahko učinkovito brani svoj pravni položaj.³⁴ Pravica do izjave je zelo pomembna pri organizaciji in vodenju

60. Vsaka omejitev pravice do izjave pa vendar ne pripelje nujno do tega, da se jo opredeli kot kršitev temeljne pravice do poštenega sojenja. Sodišče je že v drugačnih okoliščinah ugotovilo, da se lahko pravice do obrambe omejijo, če te omejitve dejansko ustrezajo ciljem splošnega interesa in glede na zasledovani cilj ne pomenijo pretiranega posega, ki bi omejeval bistvo tako zagotovljenih pravic.³⁶

61. V sodbi Eurofood je Sodišče v zvezi z nujnimi ukrepi navedlo, da se konkretni načini izvedbe pravice do izjave lahko razlikujejo glede na nujnost odločanja. Vsaka omejitev izvrševanja te pravice mora biti ustrezno upravičena in mora temeljiti na postopkovnih jamstvih, ki zadevnim osebam v takem postopku zagotavljajo možnost učinkovitega izpodbijanja ukrepov, sprejetih v nujnih primerih.³⁷

34 – Primerjaj v opombi 19 navedeno sodbo ASML, točka 26, in sodbo z dne 8. maja 2008 v zadevi Weiss und Partner (C-14/07, ZOdl., str. I-3367, točka 47).

35 – V opombi 17 navedena sodba Eurofood, točka 66.

36 – Sodba z dne 15. junija 2006 v zadevi Dokter in drugi (C-28/05, ZOdl., str. I-5431, točka 75).

37 – V opombi 17 navedena sodba Eurofood, točka 66.

62. Temeljno pravico do poštenega sojenja lahko omeji zlasti močnejši interes po delujočem državnem sodstvu in učinkovitem sojenju.

zamude sorazmeren ali pa se teža te sankcije, tudi ob popolnem upoštevanju vseh posebnosti postopka kot celote in v primerjavi s sankcioniranim nespoštovanjem odredbe sodišča, ne zdi sorazmerna.³⁹

63. Pravni redi vseh držav članic tako poznajo sankcije zaradi nespoštovanja odredb sodišča v okviru civilnega postopka. Na to pravilno opozarjajo vse države članice, ki so se udeležile postopka. Tako lahko na primer nespoštovanje sodno določenih rokov pripelje do neupoštevanja prepozno podanih navedb, neodziv na tožbo ali izostanek od naroka vodi do zamudne sodbe ali, končno, da se nepredložitev zahtevanega gradiva negativno oceni v okviru presoje dokazov.

66. V okviru preizkusa sorazmernosti med ciljem zagotovitve učinkovitega postopka, ki ga zasleduje sankcija, in uporabljenimi sredstvi za sankcijo bodo zlasti pomembni predmet odredbe, katere nespoštovanje je bilo sankcionirano, postopek njenega sprejetja, pomen sankcije v razmerju do pomena nespoštovanja odredbe in tudi obstoječe možnosti pravnih sredstev.

64. Poleg tega pa je bilo že navedeno, da dejstvo, da nacionalno procesno pravo ne pozna sankcije, ki jo je uporabilo sodišče države izvora, v taki obliki, ne napeljuje na to, da bi se lahko govorilo o kršitvi javnega reda.³⁸

67. Popolna izključitev bi bila najtežja sankcija zaradi nespoštovanja odredbe sodišča in s tem najtežja mogoča omejitev pravic toženca do obrambe. Zato se za upravičenost take omejitve postavlja zelo visoke zahteve.

65. Poseben pomen bo imelo zlasti vprašanje, ali je končni rezultat te sankcije prisilne

39 – Tudi ESČP izvede test sorazmernosti, kadar odloča o omejitvah pravice do izjave. Pri tem preuči, ali je kršeno bistvo pravice, ali omejitev zasleduje legitimen cilj in ali je sorazmerna, glej npr. sodbo z dne 28. oktobra 1998 v zadevi Pérez de Rada Cavanilles proti Španiji (Recueil des arrêts et décisions 1998-VIII, § 44).

38 – Glej točko 35 teh sklepnih predlogov.

68. Najprej je treba upoštevati vsebino in značaj odredbe sodišča, katere nespoštovanje je v konkretni zadevi vodilo do izključitve iz postopka. Kaj so odredbe sodišča zahtevale od toženca? Ali so obstajali mehanizmi, da se upoštevajo morebitne dejanske ali pravne ovire glede izpolnitve odredb? M. Gambazzi glede tega navaja, da ni izpolnil disclosure orders zlasti zato, ker bi drugače kršil odvetniško poklicno tajnost in bi s tem storil kaznivo dejanje. Te utemeljitve za nepredložitev dokumentov pa angleško sodišče ni upoštevalo. Vlada Združenega kraljestva nasprotno navaja, da je angleško sodišče temeljito preučilo razloge, ki jih je navedel M. Gambazzi, in da so bili od dolžnosti predložitve izvzeti dokumenti, s katerimi bi se toženec sam obremenil glede kaznivega dejanja.

69. Nadaljnje pomembne okoliščine so, ali je bila pred izdajo odredb sodišča spoštovana toženčeva pravica do izjave ter kakšne možnosti obrambe in pravnih sredstev so obstajale zoper odredbe.

70. Poleg tega je treba preučiti vsebino in značaj izključitve iz postopka (debarment) in zamudne sodbe. Ali se je pri izključitvi upoštevalo, ali je do nespoštovanja odredbe sodišča prišlo zaradi krivde? Ali se ne upošteva vseh obrambnih navedb v zvezi

z zahtevkom v glavni stvari, ali je lahko toženec v predhodni stopnji postopka lahko podal nekaj navedb o glavni stvari in ali se te trditve še naprej upoštevajo? Ali je lahko toženec podal izjavo vsaj glede višine zahtevka? Ali je bil pred izdajo zamudne sodbe ali vsaj na kakšni predhodni stopnji postopka (pred izdajo odredbe o prepovedi razpolaganja) opravljen preizkus sklepčnosti? Ali je bila zagrožena sankcija?

71. Kakor pravilno trdi Komisija, bo poleg tega zlasti pomembno, kakšne možnosti pravnega varstva so bile na voljo M. Gambazziju, da v državi, v kateri je bila izdana sodba, graja kršitev pravice do izjave. Na pomen možnosti pravnega varstva za upravičenost omejitve pravice do izjave je Sodišče opozorilo že v sodbi Eurofood.⁴⁰ Predložitveno sodišče bo zaradi tega moralo upoštevati, ali so obstajala pravna sredstva zoper sklep o izločitvi iz postopka in zoper sodbo, ki je bila izdana po tem.

72. Vprašanje, ali se ugotovitev kršitve javnega reda upošteva le, če je prizadeta stranka v državi, v kateri je bila izdana sodba, brez uspeha izčrpala vsa pravna sredstva, ki so

40 – V opombi 17 navedena sodba Eurofood, točka 66.

ji bila na razpolago in s katerimi bi se lahko grajana kršitev odpravila, lahko ostane odprto. Če pravno sredstvo ni imelo možnosti za uspeh, dejstvo, da ni bilo vloženo, vsekakor ne nasprotuje ugotovitvi obstoja kršitve javnega reda. To še posebej velja, če je grajana kršitev javnega reda temeljila v konkretnem procesnem pravu države, v kateri je bila sprejeta sodba, ki bi bila temelj odločbe tudi na nadaljnjih stopnjah.

73. Če predložitevno sodišče po izčrpn preučitvi vprašanj, ki so bila prej omenjena, meni, da gre za grobo nesorazmerno sankcijo, bo štel, da gre za očitno kršitev temeljne pravice do poštenega sojenja in bo moralo zavrniti priznanje in izvršitev sodbe iz države izvora.

74. M. Gambazzi je v stališčih, ki jih je podal v okviru postopka predhodnega odločanja, poleg tega opozoril še, da bi moralo italijansko sodišče uporabiti zadržek javnega reda tudi iz drugega razloga. V okviru postopka pred angleškim sodiščem naj bi mu bil namreč zavrnen vpogled v spis. Med postopkom naj bi zamenjal odvetnika. Nato mu je prejšnji odvetnik, ob sklicevanju na pridržno pravico zaradi neplačane odvetniške nagrade, zavrnil vpogled v odvetniški spis postopka. Tudi sodišče naj bi mu potem zavrnilo vpogled

v sodni spis, z obrazložitvijo, da bi drugače prišlo do obitja pridržne pravice odvetnika. V tem M. Gambazzi prav tako vidi razlog, da priznanje in izvršitev angleške sodbe, ki je bila izdana kasneje v glavni stvari, nasprotujeta javnemu redu.

75. Najprej je treba ugotoviti, da predložitevno sodišče Sodišču glede tega ni postavilo nobenega vprašanja. M. Gambazzi meni, naj Sodišče vseeno zavzame stališče tudi o tem. Načeloma je Sodišče vezano na predmet predložitvene odločbe, ki ga je predložitevno sodišče določilo v predložitenemu sklepu. Udeleženci postopka običajno niso pooblaščen, da bi lahko Sodišču predložili dodatna vprašanja.⁴¹

76. Če pa želi Sodišče vseeno odgovoriti na to vprašanje, bo lahko napotilo na to, kar je bilo navedeno o vprašanju za predhodno odločanje. Tudi glede tega vidika lahko predložitevno sodišče zavrne priznanje, če gre za očitno kršitev pravnega pravila, ki se v pravnem redu države, v kateri se zahteva priznanje, šteje za

41 – Sodbe z dne 9. decembra 1965 v zadevi Singer (44/65, Recueil, str. 1268, 1275); z dne 17. septembra 1998 v zadevi Kainuun Liikenne in Pohjolan Liikenne (C-412/96, Recueil, str. I-5141, točka 23); z dne 12. avgusta 2008 v zadevi Santesteban Goicoechea (C-296/08 PPU, ZOdl., str. I-6307, točka 46) in z dne 9. oktobra 2008 v zadevi Katz (C-404/07, ZOdl., str. I-7607, točka 37).

bistveno ali očitno kršitev pravice, ki je tam priznana kot temeljna. Zavrnitev priznanja tuje sodbe je vsekakor v skladu s členom 27,

točka 1, Bruseljske konvencije, če gre pri zavrnitvi vpogleda v spis za očitno kršitev pravice do poštenega sojenja.

V – Predlog

77. Ob upoštevanju zgornjih navedb predlagam Sodišču, naj na vprašanje, ki ga je postavilo italijansko Corte d'Appello di Milano, odgovori:

Člen 27, točka 1, Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, kot je bila spremenjena s konvencijami z dne 9. oktobra 1978 zaradi pristopa Kraljevine Danske, Irske in Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska; z dne 25. oktobra 1982 zaradi pristopa Helenske republike; z dne 26. maja 1989 zaradi pristopa Kraljevine Španije in Republike Portugalske ter z dne 29. novembra 1996 zaradi pristopa Republike Avstrije, Republike Finske in Kraljevine Švedske, je treba razlagati tako, da lahko sodišče države, v kateri se zahteva priznanje, zavrne priznanje odločbe, ki je bila izdana v drugi državi članici, če je bila odločba sprejeta ob očitni kršitvi temeljne pravice do poštenega sojenja.